

РЕЦЕНЗИЈА

**„ДИНАМИЧНА КОМПЛЕКСНОСТ НА МЕНАЏМЕНТ КОМУНИКАЦИЈАТА
ВО РЕАЛИЗАЦИЈА НА МЕХАНИЗМИ НА УПРАВУВАЊЕ ВО
ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ“**

Основни податоци за кандидатот и дисертацијата

Горан Митев е роден на 15.11.1983 година во Кавадарци, Република Македонија. Во Кавадарци завршува основно и средно образование. Во учебната 2002/2003 година се запишува на Економски факултет во Прилеп при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола, насока Маркетинг менаџмент, каде што ги завршува и постдипломските студии и добива звање магистер по економски науки, насока Маркетинг менаџмент.

Во 2015 година се запишува на докторски студии на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип на Економскиот факултет на насока Деловна (бизнис) економија, каде што се вклучува во наставата. Кандидатот ги има завршено испитите на докторските студии.

Вработување

Прво вработување е како управител на сопствена компанија во 2002 година, којашто се занимава со производство и трговија. Денес е сопственик и управител на неколку компании како што се: Финансиско друштво „Селект фајнанс“ кое се занимава со факторинг, одобрување кредити, издавање на кредитни картички издавање на гаранции, Компанијата „Ролис ГМ“ ДООЕЛ во Кавадарци, којашто е меѓу најголемите увозници на никелова руда и јаглен во државата.

За време на своето работно искуство професионално се надградува со учествува на проекти и научноистражувачки проекти, а зад себе има и значајни учества на меѓународни конференции и други стручни настапи, обуки и трудови издадени во списанија од релевантни меѓународни бази.

Објавени трудови

Рецензирани научноистражувачки трудови кои се резултат на истражувањата во рамките на изработката на докторската дисертација, објавени во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации:

1. Публикација во списание со меѓународна рецензија - „The impact of integrated marketing communications“. Трудот е објавен во KNOWLEDGE - International Journal Vol . 43, 2020 година, стр.1155-1160 во Скопје.
2. Публикација во списание со меѓународна рецензија – IV семестар, „Менаџерскиот процес во функција на остварување на организациските цели“, Institute of International Politics and European Studies, The Heritage: 143-156, ISSN 1857-7482, Nr. 23, 2020
3. Публикација во списание со импакт фактор –IV семестар, ЕКТС 10 “THE IMPORTANCE OF MANAGEMENT IN CREATING A BRAND IN THE FOOD INDUSTRY” 30th International Scientific Conference KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS, Vrnjačka Banja, Serbia, 2021
4. Публикација во зборник на трудови на Меѓународен научен собир - „Добрите комуникациски вештини во координација со управувачките механизми во економскиот развој“, Institute of International Politics and European Studies, The Heritage: 155-164, ISSN 1857-7482, Nr. 25, 2021
5. Публикација во зборник на трудови на домашен научен собир - V семестар, „Spc technigues in the non – manufacturing areas“, UGD, Journal of Economics: 54-64, ISSN 1857-9973, Nr. 6, 2021
6. Публикација во зборник на трудови на меѓународен научен собир - V семестар, Трудот е објавен во Eurasian Studies in Business and Economics 10/1, стр.389-408

Докторската дисертација е презентирана на 197 страници и ги содржи следните делови: вовед, правилното менаџирање како фактор за успешност на организацијата, организациска комуникација, динамична комплексност и ефективно деловно комуницирање, ефективни комуникациски техники и вештини, емпириски дел, заклучоци и препораки, листа на графикони и табели, користена литература. Докторскиот труд содржи 34 табели, 31 слика и 18 графикони. Користената литература брои 91 библиографски единици.

2. Предмет и цел на дисертацијата

Главните цели на истражувањето во овој докторски труд се однесуваат на:

- анализа на поимот динамична комплексна комуникација за што поконкретна анализа на нејзината улога во постигнувањето на организациските цели;
- согледување на значењето, важноста и корисноста на различните вештини за деловно комуницирање, како начин за постигнување ефективна меѓусебна соработка и конкурентска предност;
- согледување на значењето, важноста и корисноста на вештините за деловно комуницирање во современите услови на глобална економија.

Истражувањето во овој докторски труд се заснова на хипотезата вложувањата во динамична комплексност на менаџмент комуникацијата.

Со други зборови, поголемо вложување во динамична комплексност на менаџмент комуникацијата (зголемување на продуктивноста на следните генерации) има позитивна асоцијација за реализација на механизми на управување во економскиот развој.

Како независна варијабла е дадена комплексноста на менаџмент комуникацијата, а како зависни варијабли се компонентите и развојот на механизмите за управување во економскиот развој.

3. Основни хипотези од кои се поаѓало во истражувањето

Врз основа на светската литература и добиените сознанија до тогаш, кандидатот на почетокот при пријавата на темата ги поставува следниве хипотези:

Хипотеза 1: Генерална хипотеза - Динамична комплексност на менаџмент комуникацијата создава услови и позитивни практики за реализација на механизми на управување во економскиот развој.

Хипотеза 2: Ефективната организациска комуникација се фокусира на отворени и директни односи меѓу вработените и менаџерите во организациите, притоа резултирајќи со подобрување на нивната посветеност, продуктивност и организациски резултати.

Хипотеза 3: Ефективната организациска комуникација ја зголемува мотивацијата на членовите на организациите, односно вработените и менаџерите.

Хипотеза 4: Надминувањето на хиерархиските нивоа, кои даваат можност за искривување и задржување на пораките, со себе носи бенефиции за организацијата која може да делува брзо и ефикасно.

Хипотеза 5: Динамиката на новото време подразбира дека организациите бараат вработени кои можат да се приспособуваат, да бидат иновативни и флексибилни во начинот на извршување на работните активности.

Хипотеза 6: Преку ефективна организациска комуникација се засилува лојалноста, довербата и посветеноста кон организацијата и работните задачи, а се зголемува и задоволството на вработените.

Хипотеза 7: Перформансите и бизнис придонесот на информациската и комуникациската технологија за многу организации во светот се покажуваат како рентабилен и ефикасен пристап.

Хипотеза 8: Вработените кои комуницираат преку разни алатки од информациска и комуникациска технологија добиваат поефикасна поддршка за тимска соработка.

Хипотеза 9: Не континуираното развивање на комуникациските вештини е неприфатливо за секоја организација која се стреми за постојано подобрување на квалитет на услугата, репутацијата, целокупните резултати и успеси меѓу конкуренцијата.

Во текот на дисертацијата, кандидатот работи и појаснува поими и процеси кои имаат влијание и значење за да се увиди прифаќањето на хипотезите.

4. Краток опис на содржината на дисертацијата

Во првата глава со наслов *Правилното менаџирање како фактор за успешност на организацијата*, дефиниран и образложен е поимот комуникација, а потоа елабориран е комуникацискиот процес и формите на комуникација. Следно, комуникацијата е истражена како суштински значајна менаџерска вештина, односно, објаснето е значењето на комуникацијата во современите организации, функциите на организациската комуникација и посебно е нагласено зошто менаџерите треба да имаат развиени самите за себе, но и да им помогнат на другите вработени да развијат квалитетни комуникациски вештини за да бидат добри комуникатори. Направен е и ризичен осврт, односно, истражени се и опструкциите и предизвиците со кои се соочуваат организациите и притоа елаборирани се важните дистрактори и начините на коишто менаџерите во современите организации управуваат со конфликтите коишто настануваат, применувајќи добри комуникативни техники и стратешки пристапи.

Во втората глава со наслов *Организациска бизнис комуникација*, детално е образложено дека менаџментот на човечки ресурси и организациското однесување постепено се свртуваат кон важноста и усовршувањето на динамичната комплексност и ефективното деловно комуницирање, како еден од начините преку кои се помага постигнувањето конкурентска предност и зголемувањето на успешноста на компанијата. На интерно ниво, добрите вештини за комуницирање придонесуваат за воспоставување добри меѓучовечки односи помеѓу вработените, но и на релација вработени – менаџери. Добрата комуникација помага при создавањето на успешна деловна средина и организациска култура каде што постои меѓусебно преферирање добри вештини за деловно комуницирање за повисока ефективност на економските перформанси на организацијата. Во новата ера на рапидни промени нема организација каде што не се цени создавањето на тимската работа и не се цели кон искористување на позитивните ефекти од успешната тимска работа врз ефикасноста на организацијата. Добрите вештини за комуницирање го овозможуваат тоа, овозможуваат механизми за управување во економскиот развој.

Во третата глава со наслов динамична комплексност и ефективно деловно комуницирање елаборирани се позитивните практики на ефективните комуникациски вештини и техники, како и нивното унапредување и користење во интерес на постигнување на поголем успех во работењето на организацијата и притоа детално е објаснето дека Како што организациите стануваат сè повеќе формализирани, така се зголемува потребата од нивно институционализирање и почитување на строго определени форми во секојдневното работење, а особено се зголемува потребата од почитување на разни законски норми и правила, што подразбира мноштво пишувани документи, со точно определена форма и тоа значи дека за деловното комуницирање, пишувањето како вид комуникација е исто толку важно како и секој друг вид комуникација и поради тоа заслужува еднаков осврт како комуникациска вештина, од аспект на негово планирање и организирање, со цел преку градењето на ефективен стил на деловно пишување да се оформат што е можно поефективни деловни документи.

Во четвртиот дел разработена е хипотетска рамка во која генералната хипотеза „Динамична комплексност на менаџмент комуникацијата создава услови и позитивни практики за реализација на механизми на управување во економскиот развој“ е развиена во седум посебни хипотези. Прецизноста на овој дел оди до таму што секоја хипотеза ќе биде поделена на варијабли, а ќе бидат наведени и индикаторите врз база на кои се докажуваат варијаблите, а со тоа и самите хипотези во интерес на потврдување или отфрлање на претпоставките поставени во истражувањето. Тука е дадена анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето на ефектите од развојот на динамичната комплексност на комуникацискиот процес врз економскиот раст во Република Северна Македонија. Во овој дел е даден изборот на променливите кои се составен дел на економетриската анализа за докажување на поставените хипотези.

Консултираната теорија тука ги објаснува најважните променливи и нивната насока на делување. Во истражувањето се користени податоци добиени од секундарни извори, кои се протегаат во одреден временски интервал. За остварување на основната цел, евалуација на ефектите на динамична комплексност на менаџмент комуникацијата врз економскиот раст

користени се повеќе променливи и тоа: детерминантите кои го конституираат индексот на динамична комплексност на менаџмент комуникацијата (зависни променливи) и бруто домашниот производ (независна променлива). Анализа, толкување и интерпретација е дадена за сите добиени резултати во текот на истражувањето.

За визуализација на истите има и поддршка од хистограмско прикажување на податоците. Следниот поддел се занимава со коментари и насоки кон кои укажуваат добиените резултати. Во овој дел резултатите се групирани во интерес на добивање сознанија за секоја посебна варијабла која во претходниот дел на трудот произлегоа од хипотетската рамка на истражувањето, а со тоа и во интерес на докажување на поставените хипотези. Овој дел исто така изобилува со графикони и хистограми.

Во заклучниот дел на докторскиот труд ќе бидат истакнати сознанијата до кои се дојде со спроведеното истражување и тоа како генерално согледување, но и расчленето по сегментите на истражувањето, односно заклучоците на кои укажуваат посебните и поединечните хипотези со нивните варијабли.

На крајот на докторскиот труд, како што прилега, презентирани е попис на странска и домашна библиографија користена при создавање на докторскиот труд.

Во прилог на трудот во целост сместени се истражувачките инструменти кои се користени во текот на истражувањето, како и табеларен приказ на добиени конечни резултати во секој дел на истражувачката постапка. Табеларен приказ е прикажан и за групирани податоци во интерес на докажување на варијаблите, а со тоа и на хипотезите.

5. Методи кои се применети во истражувањето

За правилно истражување и добивање на точни и конкретни информации кандидатот се има потпрено најпрво на секундарните извори на истражување, од каде се добива основата и идејата за развивање на заклучоците. Понатаму, се користи структурен модел. Со оглед на тоа што структурниот модел се базира на квалитативни променливи, кои не можат лесно да се изразат низ бројки, нивно квантифицирање се врши врз база на оценка на мерен (факторски) модел, при што анкетните прашања се групирани на ниво на променлива и се врши оценка на тој факторски модел врз основа на корелациите помеѓу добиените одговори на анкетните прашања. Од статистичка гледна точка, мерниот модел се базира на ПРОМАКС методот на коса ротација, како и на методот на најголема веројатност за екстракција на факторите. Оценката на мерниот модел е составена од два чекора, и тоа истражувачка факторска анализа и потврдна факторска анализа. Истражувачката факторска анализа се користи за добивање на генерален увид во структурата на факторскиот модел, додека пак потврдната факторска анализа се користи за проверка на неговата валидност и веродостојност, како и за извлекување на добиените вредности за квалитативните фактори, односно т.н. латентни променливи. По конечната оценка на мерниот модел извлечени се вредностите за променливите од интерес, кои потоа се користат при оценка на структурниот модел. Оценката на структурниот модел спаѓа во рамката на т.н. „моделирање на структурни равенки“ (анг. Structural Equation Modeling – SEM), што опфаќа низа статистички и економетриски методи и модели, вклучувајќи ја и оценката на мерниот модел како што беше објаснето погоре. Првичната оценка на структурниот модел, согласно со претпоставениот теоретски модел, покажа одредени статистички незначајни врски, кои пак водеа кон тоа моделот во целост да не ги исполнува претпоставките за валидност и веродостојност (релевантните статистички индикатори не беа на посакуваното ниво). Конкретно, статистички незначајни беа 3 од вкупно 4 врски од егзогените кон ендегените променливи, и тоа: од променливата „повратна врска“ кон „динамичната комплексност“; како и од променливите „менаџмент на промени,“ и „доверба во менаџментот“ кон „менаџмент комуникацијата“. Оттука, ваквите незначајни врски се отстранети од моделот и е направена нова оценка, при што новиот оценет модел има значително подобри перформанси и во целост ги исполнува претпоставките за валидност и веродостојност.

6. Реализирани резултати и научниот придонес

Врз основа на емпириските докази, преглед на литературата и други извори и инструменти што се користени од кандидатот во оваа докторска теза, осумте поставени хипотези се потврдени.

Заклучокот од докторската дисертација е дека хипотезите (X1.Ефективната организациска комуникација се фокусира на отворени и директни односи меѓу вработените и менаџерите во организациите, притоа резултирајќи со подобрување на нивната посветеност, продуктивност и организациски резултати.

X2. Ефективната организациска комуникација ја зголемува мотивацијата на членовите на организациите, односно вработените и менаџерите.

X3. Надминувањето на хиерархиските нивоа, кои даваат можност за искривување и задржување на пораките, со себе носи бенефиции за организацијата која може да делува брзо и ефикасно.

X4. Динамиката на новото време подразбира дека организациите бараат вработени кои можат да се приспособуваат, да бидат иновативни и флексибилни во начинот на извршување на работните активности.

X5. Преку ефективна организациска комуникација се засилува лојалноста, довербата и посветеноста кон организацијата и работните задачи, а се зголемува и задоволството на вработените.

X6. Перформансите и бизнис придонесот на информациската и комуникациската технологија за многу организации во светот се покажуваат како рентабилен и ефикасен пристап.

X7. Вработените кои комуницираат преку разни алатки од информациска и комуникациска технологија добиваат поефикасна поддршка за тимска соработка.

X8. Не континуираното развивање на комуникациските вештини е неприфатливо за секоја организација која се стреми за постојано подобрување на квалитет на услугата, репутацијата, целокупните резултати и успеси меѓу конкуренцијата) од добиените податоци покажуваат позитивно влијание врз економскиот развој во нашата држава.

Значење и придонесот на докторската дисертација од аспект на актуелната состојба во научната област:

Главната придобивка на оваа теза е фактот што се добиени податоци од истражувањето во овој докторски труд кои укажуваат на фактот дека работната позиција, помеѓу менаџерите и вработените постојат значајни разлики единствено кај променливите „конфликт“ и „динамична комплексност“, при што менаџерите имаат во просек повисоки одговори од вработените. Анализата понатаму доведе до заклучок дека колку е поголем деловниот субјект, толку е поголема перцепцијата на вработените во контекст на „доверба во менаџментот“. Со други зборови, испитаниците кои работат во големи деловни субјекти во просек имаат повисоки вредности од оние вработени во деловни субјекти со средна големина, додека пак испитаниците од малите претпријатија имаат најниски просечни вредности на дадените одговори во врска со променливата „доверба во менаџментот“.

Согласно со поставениот теоретски структурен модел, се претпоставува статистички значајна врска во насока од „динамичната комплексност“ кон „менаџмент комуникацијата“ и кон „економскиот развој“, како и од менаџмент комуникацијата“ кон „економскиот развој“, како ендогени променливи во моделот. Дополнително, како егзогени променливи се земени променливите „конфликт“ и „повратна врска“, кои се претпоставува дека имаат статистички значајно влијание врз „динамичната комплексност“, како и променливите „менаџмент на промени“ и „доверба во менаџментот“, кои се претпоставува дека имаат статистички значајно влијание врз менаџмент комуникацијата.

7. Заклучок

Комисијата според своите констатации дава оценка дека кандидатот, преку користење на релевантна научна методологија, стручна и корисна литература успеал да ја изработи поставената тема. Докторската дисертација ја изработил согласно со она што го има поднесено во Пријавата на тема, која е одобрена од страна на Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“- Штип. Се констатира дека целта на истражувањето е постигната и дисертацијата е резултат на самостојна работа на

кандидатот. Забележувајќи ги длабочината и опсегот на анализа, добиените и анализирани резултати кои се изложени во дисертацијата може да се констатира дека станува збор за оригинален, автентичен и самостојно изработен труд на кандидатот кој ќе има големо значење за оваа област.

Според она што е изложено претходно, каде што се увидува квалитетот и значењето на оваа дисертација и резултатите претставени во неа, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип да ја прифати и одобри јавната одбрана на докторската дисертација на кандидатот Горан Митев.

Членови на Комисија

Проф. д-р Ристе Темјановски – претседател, с.р.

Проф. д-р Оливера Горѓиева-Трајковска, член, с.р.

Проф. д-р Златко Бежовски, член, с.р.

Проф. д-р Каролина Илиеска, екстерен ментор, с.р.

Проф. д-р Еленица Софијанова, интерен ментор, с.р.